

Nr 301.

Av herr **Bärg, Johan, m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1938/39 till länsnykterhetsnämnderna m. m.

I proposition nr 208 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till de i Kungl. Maj:ts proposition nr 207 föreslagna länsnykterhetsnämnderna anvisa ett förslagsanslag av 72 000 kronor för budgetåret 1938/39. Kostnaderna för länsnykterhetsnämnderna hava beräknats belöpa sig till för årsarvoden 24 000 kronor, för dagarvoden förslagsvis 10 000 kronor, för avlöning av personal 50 000 kronor, för reseersättningar förslagsvis 30 000 kronor och för expenser m. m. förslagsvis 30 000 kronor.

Erfarenheterna från de kommunala nykterhetsnämnderna hava visat, att där verksamheten varit av större omfattning det blivit nödvändigt att äga tillgång till särskild arbetskraft för det löpande arbetet. Nykterhetsnämnderna i våra största kommuner hava sålunda numera överlämnat praktiskt taget allt dylikt arbete åt särskilda tjänstemän, medan de valda ledamöterna i regel inskränka sig till att i allmänhet meddela direktiv och utöva kontroll samt att i de enskilda fallen fatta beslut på grundvalen av de utredningar, som utföras av tjänstemännen.

Sveriges nykterhetsvänners landsförbund har, i samband med att förbundet haft att till Kungl. Maj:t avgiva yttrande över det inom socialdepartementet utarbetade utkastet angående ändring i vissa delar av alkoholistlagen, verkställt en utredning, vilken i väsentlig mån synes belysa alkoholistvårdens effektivitet i olika delar av landet. En jämförelse har sålunda gjorts mellan å ena sidan antalet inom varje län av systembolagen under år 1936 vidtagna ovillkorliga motboksindragningar enligt 34 § punkterna 2—8 av rusdrycksförsäljningsförordningen och å andra sidan antalet interneringar på alkoholistanstalter under samma år. Då bestämmelserna angående ifrågavarande slag av motboksindragningar äro ovillkorliga och divergenser till följd av olikartad bedömning och praxis äro eliminerade, kan antalet dylika motboksindragningar användas som en grov mätare av den relativa förekomsten av svårartat alkoholmissbruk inom olika län. Av den företagna utredningen framgår bland annat, att antalet motboksindragningar i Stockholms stad, Malmöhus, Göteborgs och Bohus län var 42,3 % av summan för hela landet och antalet interneringar 63,5 %. I den nämnda gruppen inrymmas alltså de tre största städerna, vilka hava helanställd personal till sitt förfogande. På de övriga länen tillsammans kommo 57,7 %

av motboksindragningarna men endast 36,5 % av interneringarna. — Dessa siffror bekräftat den gjorda erfarenheten, att de nämnder, som förfoga över särskild personal, kunna bedriva det mest effektiva alkoholistvårdsarbetet.

För att de föreslagna länsnykterhetsnämnderna skola på ett tillfredsställande sätt kunna fylla sina betydelsefulla uppgifter, måste de kunna förfoga över funktionärer för verkställande av utredningar och över huvud för större delen av det löpande arbetet. Länsnykterhetsnämndens rådgivande och kontrollerande verksamhet förutsätter en detaljerad kännedom om de ärenden, som komma under dess handläggning. Ofta torde sålunda länsnämnden icke kunna inskränka sin prövning till att avse endast de skriftliga handlingar, som från kommunala nämnder eller annat håll inkomma till länsnämnden. Kompletterande utredningar torde icke sällan vara erforderliga. Såsom i propositionen framhållits, måste man förutsätta, att någon representant från länsnämnden vid förekommande behov kan göra resor till olika kommuner för inspektioner och överläggningar med nämnderna. Icke sällan torde det påkallas, att denna representant på den kommunala nämndens anmodan kan träda i direkt förbindelse med en alkoholistmissbrukare, antingen emedan den kommunala nämnden är tveksam rörande valet av behandlingsform eller emedan den kommunala nämnden av någon anledning icke kan uppträda med tillräcklig auktoritet mot vederbörande.

Arten av dessa arbetsuppgifter kräver, att den, som för länsnämndens räkning skall utföra desamma, besitter speciell träning och erfarenhet inom alkoholistvården och om möjligt även viss specialutbildning. Alkoholistvården har alltmer utvecklats i den riktningen, att interneringsförfarandet blivit endast en del av denna vård, under det att den öppna behandlingen medelst så kallade hjälpatgärder kommit att spela en framträdande roll. Detta förhållande framhäver ytterligare betydelsen av att länsnämnderna kunna förfoga över funktionärer, som äga speciell förtrogenhet med detta särskilda vårdklientel och omfattande erfarenheter rörande de olika behandlingsformernas möjligheter.

Det lär icke för närvarande vara möjligt att uppställa bestämda kompetensvillkor för personal vid länsnykterhetsnämnderna. Det torde emellertid kunna ifrågasättas, om icke i kvalifikationerna bör ingå en icke alltför kort tids praktiktjänstgöring vid någon av de största kommunala nykterhetsnämnderna samt genomgående av en elementär kurs rörande nerv- och sinnessjukdomar. Stipendier för sådan utbildning synas kunna beviljas av anslaget till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. Garantier för att länsnämnderna erhålla kvalificerad personal torde böra skapas därigenom, att beslut om besättandet av tjänst, för vilken utgår särskilt arvode, skall underställas socialstyrelsen för godkännande.

I Kungl. Maj:ts proposition förutsättes, att arbetets omfattning icke skall nödvändiggöra tillsättande av helanställda tjänstemän utan att tjänste-

männen skola kunna förena sitt arbete inom länsnämnderna med annan verksamhet.

Det erbjuder svårigheter att utan närmare erfarenheter kunna bedöma personalbehovet. Man kan dock med säkerhet antaga, att detta behov kommer att visa sig olika för olika länsnykterhetsnämnder. Några länsnämnder, som äga de minst omfattande arbetsuppgifterna, kunna möjligen överlåta det löpande arbetet åt någon av sina ledamöter. I en hel del av de övriga länen torde man kunna anlita biträde av personer, vilka jämväl sköta annan verksamhet. Såsom rusdryckslagstiftningsrevisionen och socialstyrelsen framhållit, kan det på vissa håll visa sig lämpligt att anlita en tjänsteman i den kommunala nykterhetsnämnden på orten eller i systembolaget. Det förefaller även sannolikt, att man i några fall kan lämna uppdraget åt en ombudsman i länssammanslutning av nykterhetsnämnder. — Tänkbart är även, att två länsnämnder anlita en gemensam heltidsanställd tjänsteman.

Dessa anordningar torde emellertid i åtskilliga fall vara förknippade med olägenheter. Beträffande vissa län synes det också uppenbart, att länsnämndens arbetsuppgifter äro så omfattande, att de näppeligen kunna tillfredsställande handhas av en tjänsteman, vars tjänst inom länsnämnden har karaktären av bisyssla. Redan nu torde man med säkerhet kunna utgå ifrån, att det inom vissa län erfordras heltidsanställda tjänstemän.

Frågan om avvägningen av personalutrustningen mellan olika länsnämnder är självfallet svår att utan ingående beräkningar överblicka. För att inom ramen av anslagna medel den bästa möjliga organisation skall erhållas, torde det därför vara lämpligt att fördelningen av anslaget till länsnykterhetsnämnderna uppdrages åt socialstyrelsen såsom uppsiktsmyndighet över alkoholistvården. Det bör därvid särskilt övervägas, huruvida icke det antal heltidsanställda tjänstemän — förslagsvis benämnda konsulenter —, varav behov för en del länsnämnders vidkommande redan från början synes föreligga, skola tillsättas på socialstyrelsens stat. Detta torde av flera skäl var fördelaktigt, bland annat emedan denna arbetskraft därigenom kan bliva mera rörlig.

Såsom departementschefen anført, försvårar frånvaron av erfarenhet en säker beräkning av kostnaderna för inrättandet av länsnykterhetsnämnder. Då anslaget upptagits såsom förslagsanslag, finnas möjligheter att i viss mån anpassa anslaget, då man säkrare kan bedöma de beträffande olika poster föreliggande behoven. I ett avseende föreligger emellertid anledning att göra invändning mot departementschefens kostnadsberäkningar. Det synes nämligen redan nu uppenbart, att det beräknade genomsnittsbeloppet till personal, 2 000 kronor per år och nämnd, är alltför lågt. Med hänsyn till nödvändigheten för de flesta länsnämnderna att anlita särskilda funktionärer och till kravet på speciell kompetens hos dessa samt med beaktande av att deras arbete med säkerhet blir av betydande omfattning, synes man icke kunna räkna med ett lägre genomsnittsbelopp än det av

socialstyrelsen föreslagna, 3 000 kronor per länsnämnd och år. Hela posten för personalkostnader skulle under denna förutsättning uppgå till 72 000 kronor, och det för budgetåret 1938/39 äskade anslagsbeloppet sålunda behöva ökas med 11 000 kronor.

Då det av skäl, som förut anförts, synes vara lämpligast, att organiserandet av länsnykterhetsnämnderna sker under socialstyrelsens ledning och att styrelsen vid anslagets fördelning mellan olika länsnämnder icke bör vara på förhand bunden vid fixerade belopp, torde hela det för länsnykterhetsnämnderna avsedda anslaget böra ställas till styrelsens förfogande att fördelas mellan länsnykterhetsnämnderna enligt närmare föreskrifter av Kungl. Maj:t.

På grund av vad nu anförts, hemställa vi,

att riksdagen måtte till länsnykterhetsnämnderna för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 83 000 kronor att ställas till socialstyrelsens förfogande för att enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter användas till bestridande av kostnaderna för länsnykterhetsnämndernas verksamhet.

Stockholm den 2 april 1938.

A. J. Bårg.

Gottfrid Karlsson,
Vadstena.

Oscar Olsson.

J. Bergman.

Joh. Larsson
i Örbyhus.